

Перш за все варто зазначити, що Міністерством юстиції в межах проекту «Я МАЮ ПРАВО!» за підтримки Міжнародного фонду «Відродження» та за сприяння Національної поліції України підготовлено інформаційну кампанію #СтопБулінг, орієнтовану на дітей та їх батьків.

В рамках кампанії #СтопБулінг розроблено інформаційні матеріали, з яких можна дізнатися, які види булінгу існують та як діяти в ситуації, якщо ви стали свідком булінгу. В них також міститься інформація для батьків, чиї діти стали жертвами цькування або ж самі вчиняють насилля щодо інших дітей. І дитина і дорослий мають змогу зателефонувати до єдиного контакт-центру системи безоплатної правової допомоги та отримати там поради, правовий захист (покроковий алгоритм дій, як діяти в тій чи іншій ситуації).

Надзвичайно важливим є небайдужість батьків до своєї дитини і постійне відстежування ситуації – настрою і стану дитини. Крім того, не варто забувати про тісний контакт з класним керівником, налагодження комунікації з іншими батьками в класі.

Якщо помітно, що: у дитини немає друзів; дитина боїться іти до школи; має низьку самооцінку; у дитини з'являються зіпсовані речі; дитина сама наносить собі ушкодження; сумна після спілкування у соціальних мережах та ін.

– потрібно поговорити із дитиною, вислухати та допомогти вирішити проблемну ситуацію.

19 січня, в Україні набув чинності Закон про протидію булінгу. Згідно із Законом, **булінг/цькування** – це діяння учасників освітнього процесу, які полягають в психологічному, фізичному, економічному, сексуальному насильству, в тому числі із застосуванням засобів електронних комунікацій, які вчиняються стосовно малолітньої або неповнолітньої особи або такою особою щодо інших учасників освітнього процесу, внаслідок чого могла бути чи була завдана шкода психічному або фізичному здоров'ю потерпілого.

У законі "Про освіту" передбачили типові ознаки булінгу (цькування):

- систематичність (повторюваність) діяння;
- наявність сторін – кривдник (булер), потерпілий (жертва булінгу), спостерігачі (за наявності);
- дії або бездіяльність кривдника, наслідком яких є заподіяння психічної та/або фізичної шкоди, приниження, страх, тривога, підпорядкування потерпілого інтересам кривдника, та/або спричинення соціальної ізоляції потерпілого.

Запроваджується адміністративна відповідальність за булінг.

Так, Кодекс України про адміністративні правопорушення доповнено статтею 173 з приміткою 4 якою передбачено Штраф за таке порушення на рівні 850-1700 грн - або громадські роботи на 20-40 годин. Якщо цькувала група осіб або ж повторно протягом року - штраф складатиме 1700-3400 грн. або ж громадські роботи на строк 40-60 годин.

Якщо порушники - підлітки віком від 14 до 16 років, передбачено такі самі санкції, але їх накладатимуть на батьків чи опікунів.

Окрім того, передбачено штраф для керівника закладу освіти, якщо він не повідомить до Нацполіції про факти булінгу. Санкція передбачає штраф 850-1700 грн або виправні роботи на строк до одного місяця з відрахуванням до 20% заробітку.

Щоб протидіяти булінгу, розширили права і обов'язки учасників освітнього процесу.

Так, **засновник закладу освіти має** надати психолого-педагогічні послуги "булерам" або ж тим, хто став свідком чи жертвою булінгу.

Керівник закладу освіти має "створити безпечне освітнє середовище, вільне від насильства та булінгу". Він розробляє план заходів із протидії булінгу, розглядає заяви про випадки цькування, вирішує провести розслідування, повідомляє про такі випадки Нацполіції.

Школи, дитсадки та інші заклади освіти мають опублікувати у себе на сайтах правила поведінки учня та план заходів, спрямований на запобігання та протидію булінгу. Там само має бути інформація, як конфіденційно подати заяву про випадок булінгу, та про те, як на цю заяву відреагують.

Встановлюється, що як учні, так і вчителі мають право на захист від булінгу.

Педагогічні працівники:

Мають право на захист під час освітнього процесу від будь-яких форм насильства та експлуатації, у тому числі булінгу (цькування), дискримінації за будь-якою ознакою, від пропаганди та агітації, що завдають шкоди здоров'ю;

Зобов'язані повідомляти керівництво закладу освіти про факти булінгу (цькування) стосовно здобувачів освіти, педагогічних, науково-педагогічних, наукових працівників, інших осіб, які залучаються до освітнього процесу, свідком якого вони були особисто або інформацію про які отримали від інших осіб, вживати невідкладних заходів для припинення булінгу (цькування).

Поради дітям щодо протидії булінгу – цькуванню:

- **Уникай агресора й перебувай у товаристві друзів.**

Постійно перебувай у товаристві приятеля, щоб не залишатись наодинці з недругом. Перебувай в оточенні приятелів у транспорті (у шкільному автобусі), у коридорах або на перерві – скрізь, де можна зустріти кривдника. Запропонуй те ж саме своєму другу.

- **Стримуй гнів.** Розхвилюватись у зв'язку зі знуцанням природно, але саме цього й домагаються агресори. Це змушує їх відчувати себе сильнішими. Намагайся не реагувати плачем, не червоної і не переймайся. Це вимагає великої кількості тренувань, але це корисна навичка дати відсіч агресору. Іноді корисно практикувати стратегію приведення себе в повну рівновагу, наприклад, рахувати до десяти, записувати свої гнівні слова на аркуші паперу, робити глибокий вдих або просто йти. Іноді треба навчати дітей робити непроникний вираз обличчя, поки вони не позбудуться небезпеки (посмішка або сміх можуть провокувати розбишаку).

- **Дій хоробро, йди та ігноруй агресора.** Твердо й чітко скажи йому, щоб він припинив, а потім розвернись й піди. Намагайся ігнорувати образливі зауваження, наприклад, демонструй байдужість чи вдавай, що ти захоплений бесідою по мобільному телефону. Ігноруючи задираку, ти показуєш, що він тобі байдужий. Зрештою, він, імовірно, утомиться діставати тебе.

- **Усунь провокаційні фактори.** Якщо агресор вимагає від тебе грошей на обід, принось обід із собою.

Рішучі дії:

- **Розкажи дорослим про знущання.** Класному керівнику, учителям, директору школи, батькам, вони можуть допомогти припинити знущання.
- **Нічого не бійся, не мовчи, розповідай про це.** Поговори з кимось, кому ти довіряєш, наприклад, із завучем, учителем, братом, сестрою або другом. Вони можуть запропонувати деякі корисні поради, і навіть якщо вони не можуть виправити ситуацію, це допоможе тобі відчувати себе менш самотнім.
- **Зателефонуй** до єдиного контакт-центру системи безоплатної правової допомоги та отримай там поради, правовий захист (покроковий алгоритм дій, як діяти в тій чи іншій ситуації). **0 800 213 103.**
- **Повідом про факт цькування Національну поліцію України** Зателефонуй за номером 102 та розкажи усі подробиці знущань.

Виховання молодого покоління – це невід’ємна складова правопросвітництва. І дуже важливо, щоб діти усвідомлювали своє право бути захищеними і знали, як діяти у разі посягання на їхню честь та свободу.

**Головний спеціаліст відділу
систематизації законодавства,
правової роботи та правової освіти
Управління державної реєстрації
нормативно-правових актів,
правової роботи та правової освіти
Головного територіального управління юстиції у місті Києві
Легкий Орест Володимирович**